

Gefördert durch:

aufgrund eines Beschlusses
des Deutschen Bundestages

Deutsch-Ukrainischer
Agrarpolitischer Dialog

при Національній асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України

Агрополітичний звіт

APD/APB/01/2022

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА щодо ситуації із виконанням комплексу робіт весняної посівної кампанії 2022р. в Україні

Коваль Павло

Київ, березень 2022

Виконавці

Контакти:
АПД Україна
вул. Рейтарська, 29-б,
01030 Київ
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

Про проект «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД)

Проект «Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)» реалізується за підтримки Федеральним Міністерством продовольства та сільського господарства (BMEL) з 2006р. і наразі до 2021р. та за його замовленням через виконавця ТОВ ГФА Консалтинг Груп, а також робоче співтовариство, яке складається з ТОВ ІАК Аграр консалтинг (ІАК), Лейбніц-Інституту аграрного розвитку в країнах з переходною економікою (ІАМО) та ТОВ АФЦ Консультантс Інтернешнл.

Реципієнтом проекту виступає Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України «Дорада». При реалізації важливих заходів для розвитку ринку землі, використання державних земельних площ та приватизації АПД працює у кооперації з ТОВ з управління та реалізації земель (BVVG). Бенефіціаром проекту виступає Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Проект має підтримувати Україну в питаннях розвитку сталого сільського господарства, ефективної переробної промисловості та підвищення міжнародної конкурентоспроможності відповідно до принципів ринкової та регуляторної політик та з урахуванням потенціалу розвитку, який виникає в рамках Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною. З цією метою Проект має надавати інформацію про німецький, зокрема, східнонімецький, а також міжнародний, європейський досвід з розробки рамкових аграрно-політичних умов, а також з організації відповідних аграрно-політичних установ.

www.apd-ukraine.de

Автор

Коваль Павло

Дисклеймер

Це дослідження публікується за відповідальності проекту Двосторонньої коопераційної програми «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД). Будь-які точки зору та результати, висновки, пропозиції чи рекомендації в дослідженні належать авторам і не обов'язково збігаються з думкою АПД або Федерального міністерства продовольства і сільського господарства Німеччини (BMEL).

ЗМІСТ

1.	ВСТУП.....	4
2.	ОГЛЯД ОПЕРАТИВНИХ ЗМІН ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ФУНКЦІОNUВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ ТА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	5
3.	ЗАГАЛЬНА ПОПЕРЕДНЯ ОЦІНКА ГОТОВНОСТІ АГРАРНИХ ВИРОБНИКІВ ПРОВЕСТИ ВЕСНЯНІ ПОЛЬОВІ РОБОТИ.....	6
4.	ОЦІНКА НАЯВНОСТІ ТА ДОСТУПНОСТІ АГРАРІЇВ ДО МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ	7
5.	ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	10
6.	ОЦІНКА МОЖЛИВИХ ЗМІН ПОСІВНИХ ПЛОЩ ТА ЇХНЬОЇ СТРУКТУРИ	10
7.	ОЦІНКА ЗМІНИ УРОЖАЙНОСТІ КУЛЬТУР У 2022 РОЦІ ТА ВПЛИВ НА СТАН ТВАРИННИЦТВА.....	12
8.	ОЦІНКА ГАРАНТУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В ПОТОЧНОМУ 2022 РОЦІ. ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....	13

1. ВСТУП

Комплекс весняно-польових робіт 2022 буде найскладнішим в історії незалежної України. Це викликано декількома факторами: затяжна зима і пізня весна, здорожчання майже всіх матеріальних ресурсів необхідних для успішного проведення кампанії, глобальні економічні тренди, які безпосередньо впливають на українську економіку, але найбільш гострим є фактор – віроломне вторгнення військового угрупування РФ на територію України, з декількох напрямків – Сумська обл., Чернігівська обл., Харківська обл., Херсонська обл., та зона бойових дій на Донбасі, що почалося о 05:00 24.02.2022 року.

Специфіка вторгнення полягає у швидкому просуванні механізованих військових з'єднань на окремих напрямках, що створює умови складності виконання господарських та технологічних процесів ряду галузей економіки, в тому числі і агробізнесу. Станом до 18.03.2022 року бойові дії набули характеру маневрової війни із широким застосуванням авіації, ствольної та реактивної артилерії, танкових та артилерійських дуелей, застосування тактичних крилатих та балістичних ракет, замінування територій включаючи і сільськогосподарські угіддя.

Бойові дії Збройних сил України на п'яти основних оперативних напрямках зупинили атакувальні дії ворога, що змусило його перейти до позиційної війни – окопування військ, мінування прилеглих територій, порушення комунікацій та логістичних систем на значній території України, ракетний обстріл практично всієї території, де активно ведеться аграрне виробництво, як галузей рослинництва, так і галузей тваринництва. Часто ворог використовує будівлі і споруди господарського призначення, відбирає техніку для перевезення вантажів і людей, реквізує трактори у якості тягачів. В країні введено військовий стан, оголошено мобілізацію, введено ряд обмежень на торгівлю готовою продукцією аграрного виробництва та матеріальними ресурсами. Україна тимчасово втратила експортні логістичні можливості у торговельних портах півдня України та імпортні канали постачання ресурсів. Логістика переорієнтовується на залізничний та автомобільний транспорт, що значно здорожчує перевезення та звужує фізичні можливості у рази.

Охарактеризовані фактори оперативної ситуації формують вихідні умови для здійснення комплексу робіт щодо догляду за посівами озимих культур, підготовки ґрунту до посіву і посів ярих зернових та технічних культур. Успішна весняна кампанія є важливим фактором для гарантування продовольчої безпеки в Україні на поточний 2022 рік та 2023 – 2024 роки. Крім того, Україна є дуже важливим гравцем на глобальних аграрних ринках зерна, олії, продукції птахівництва, бобових культур, овочів та фруктів, меду тощо. Нестабільність функціонування агропромислового комплексу України може привести до різких цінових коливань на світових ринках у короткостроковій перспективі, та виникнення дефіциту базових продуктів харчування на глобальних ринках у середньостроковій перспективі.

У даній аналітичній записці здійснено короткий огляд стану галузей АПК та перспективи його функціонування, зокрема весняної кампанії 2022, спираючись на інформацію від аграрних виробників безпосередньо, урядових структур та Комітету Верховної Ради України, профільних аграрних асоціацій, вчених аграріїв та експертного середовища. Огляд передбачає використання методів анкетування та опитування, методів індивідуальних та групових експертних оцінок, розрахунково-конструктивний метод та ряд інших. Матеріал викладено за певною логічною структурою.

2. ОГЛЯД ОПЕРАТИВНИХ ЗМІН ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ФУНКЦІОNUВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ ТА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Система державного управління агропромисловим комплексом реагує на оперативну ситуацію і вносить зміни до чинного законодавства.

- Вводиться регулювання цін на соціальні продукти
- Вводиться обмеження на експорт (ліцензія на експорт) продукції та матеріальних ресурсів
- Вводиться мораторій на державні перевірки підприємств
- Вводиться система державного гарантування фінансових зобов'язань та компенсація процентів за кредити
- Вводиться бронювання необхідного персоналу для аграрних та харчових підприємств в умовах мобілізації
- Спрощується система оподаткування шляхом розширення можливостей оподатковуватися єдиним податком
- Знижуються ставки ПДВ до 7% на пальне і відміняється акциз на нього
- Спрощується імпорт пального класу Євро 3
- Спрощується імпорт ЗЗР та їхнє зберігання
- Вводиться система державної підтримки при евакуації виробництва у регіони України, де немає інтенсивних бойових дій
- Вводиться система підтримки аграрних підприємств в умовах військового стану

3. ЗАГАЛЬНА ПОПЕРЕДНЯ ОЦІНКА ГОТОВНОСТІ АГРАРНИХ ВИРОБНИКІВ ПРОВЕСТИ ВЕСНЯНІ ПОЛЬОВІ РОБОТИ

На різних площацках обговорення ситуації з посівною активно ведуться інформаційні заходи щодо можливості та проблем проведення комплексу весняних робіт. Такими площацками є профільні асоціації, Міністерство АПіП, Комітет ВРУ, профільні аналітичні центри, консалтингові компанії. Було проведено декілька загально українських опитувань безпосередньо аграрних виробників різних організаційно-правових форм та розмірів підприємств. Одне із найбільших опитувань мало досить репрезентативну вибірку – по всій території та із сукупним земельним масивом більше як 3 млн.га земель у обробітку.

Надходить інформація від провідних постачальників матеріальних ресурсів: насіння сільськогосподарських культур, ЗЗР, мінеральних добрив, пального, мастил, запасних частин до техніки. Це непрямі фактори, що дозволяють оцінити настрої та готовність аграріїв здійснити посівну кампанію 2022. Попередня оцінка, виходячи із актуальної карти бойових дій, та перспектив їх розгортання підтверджує готовність аграріїв вийти в поле виходячи із погодних умов.

Диференціація за регіонами присутня і викликана зазначеними вище факторами – активність бойових дій, наявність пального та готовність техніки, наявність персоналу, погодні умови. У південних областях погодні умови на 18.03.2022 року уже дають можливість виконувати операції по підготовці ґрунту і початку посіву ранніх зернових культур (орох, ячмінь ярий, яра пшениця). Карта бойових дій засвідчує складність таких робіт у Миколаївській, Херсонській, Запорізькій областях, особливо у їхніх південних районах. Проте, навіть у цих умовах ряд підприємств проводять роботи по підживленню озимих зернових, закривають випаровування вологи та готують площі під посів. На жаль, є вже непоодинокі випадки прямого обстрілу агрегатів у полі, нищення техніки та поранення механізаторів.

Рис.1. Карта бойових дій станом на 18.03.2022 рік.

На решті території України проведено і проводиться підживлення озимих, і очікуємо оптимальних погодних умов. У північних і Східних областях у нічний період доби ще спостерігається від'ємна температура та сніговий покрив на поверхні ґрунту.

Таким чином, загальний висновок – аграрії демонструють готовність до виконання робіт за умови наявності матеріальних ресурсів, відсутності мінних полів та активних бойових дій. Ніякої паніки та саботажу не виявлено.

4. ОЦІНКА НАЯВНОСТІ ТА ДОСТУПНОСТІ АГРАРІЇВ ДО

МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Згідно опитування та оцінки запасів матеріальних ресурсів необхідних для проведення весняної кампанії можемо зробити наступний зріз:

- Найбільш складна ситуація із **пально-мастильними матеріалами**. Станом на 18.03.2022 року дефіцит пального рівномірно по всій території України для весняних робіт складає близько 80%. Це викликано тим, що основними постачальниками до військових дій були Білорусія і Росія. Сьогодні потрібно переорієнтувати логістику із інших країн, забезпечити технічні можливості транспортування, перевалку та зберігання. Значна частина надходження використовується ЗСУ, та силовими структурами. За попередніми оцінками потреба для весняної кампанії становить близько 240 тис.т, у наявності є близько 45 тис.т, із значною диференціацією наявності за регіонами.
- Забезпеченість **насінням** основних культур найменше викликає занепокоєння. Навіть імпортне насіння технічних культур (соняшник, кукурудза, соя) в значній

мірі наявне у підприємствах та на складах у дистрибуторів. Ланцюги постачання через Західну Україну продовжується. Дефіциту практично не спостерігається, а окрім культури і регіони матимуть надлишки викликані частковим скороченням посівних площ. Актуальний стан забезпечення 95% і більше. Локальна логістика проводиться навіть у тих оперативних умовах, що склалися.

- Забезпеченість **мінеральними добривами** оцінюється на рівні 80-82% з достатньою рівномірністю по території України. Ми допускаємо, що внесення добрив може бути значно скороченим у цьому році. Це може призвести до зниження рівня урожайності на рівні 18-25%, що не буде критичним. За структурою асортименту добрив – переважно наявні це азотні добрива, дещо складніша ситуація із комплексними добривами. За умови припинення активних бойових дій, для пізніх культур та для підживлення технічних культур (цукрові буряки, соняшник, кукурудза) дефіцит ще можна ліквідувати.
- Загальний стан виробництва, імпорту та споживання базових мінеральних добрив за сценарним підходом надали аналітики «Маркер Аналітик Груп». Слід підкреслити, що дані розрахунки проводилися на планові посівні площи та традиційні для останніх 7-5 років структури посівних площ. Дані розрахунки, все ж можуть бути використані як базові сценарії з коригуванням по мірі розгортання військових дій.

Таблиця 1. Достатність/дефіцитність азотних добрив на 2022 рік.

т.т.	укр. продукт	Δ до апп	Імпорт	Δ до апп	Σ	Δ до апп	-/+	Песимістичний сценарій, -	
								% з ПЗС	-/+ з ПЗС
Амселітра	836,6	92%	335,5	143%	1172,1	102%	20-30	111%	120
Карбамід	395,8	54%	217	515%	612,7	79%	-160-170	86%	-100-110
КАС	386,9	56%	244,3	265%	631,2	80%	-150-160	87%	-90-100
Сульфат амонію	39,8	64%	215	124%	254,8	113%	20	118%	40
ВАС	50,6	91%	16,5	193%	67,1	105%	2-4	114%	7-10
Σ	1709,7	69%	1028,2	187%	2738,9	91%	\approx -280	99%	\approx -30

т.т.	укр. продукт	Δ до апп	Імпорт	Δ до апп	Σ	Оптимістичний сценарій, +			
						Δ до апп	-/+	% з ПЗС	-/+ з ПЗС
Амселітра	867	95%	348,3	149%	1215,3	106%	60-70	115%	160-170
Карбамід	493,7	67%	252,8	600%	746,5	96%	-30-40	104%	30-40
КАС	429,2	62%	298,5	324%	727,7	92%	-50-60	101%	5-10
Сульфат амонію	44,8	72%	225,8	130%	270,6	115%	30-40	125%	50-60
ВАС	53,9	97%	16,7	195%	70,6	110%	5-10	120%	10-15
Σ	1888,6	77%	1142,1	208%	3030,7	101%	\approx 15	110%	\approx 260

апп – аналогічний показник попереднього періоду

-/+ – дефіцит або профіцит протозиції

ПЗС – оцінений показник зміни споживання азотних добрив у наступний сезон відносно минулого сезону -9%

- Для повноцінного виконання комплексу весняних робіт важливу роль відіграють **засоби захисту** рослин. Шляхом опитування підприємств і

дистрибуторів виявлено забезпеченість близько 50-55%. Слід зазначити що асортимент був орієнтований на структуру посівних площ запланований у мирний час. Якщо в оперативних умовах, які можуть змінюватися будуть зміни структури посівних площ, ми повинні бути готові до певного дефіциту окремих засобів. Мова іде про те, що за умови неможливості висівати ранні культури через бойові дії, аграрії, за можливості, будуть висівати пізні культури (кукурудза, соняшник, гречка, соя...), комплекс захисту різних культур відрізняється. Це потребує швидкого реагування дистрибуторів. Такі оцінки також сьогодні вже присутні.

Важливо акцентувати увагу на специфіку окремих культур та комплекс їх захисту при вирощуванні. Є культури, які в складних умовах можна вирости за спрошеною технологічною картою. Скажімо, кукурудзу важливо посіяти і обробити принаймні один раз гербіцидом. Цього може бути достатнім для одержання урожайності до 60-70 ц/га за умови сприятливого року за погодою. В той же час із ріпаком така система не прийнятна, потрібно декілька обробок різними препаратами... особливу увагу вважаємо приділити фунгіцидам, оскільки можемо отримати значний валовий збір, тих же озимих культур, але якість зерна буде низька і відповідатиме фуражній класності. Це питання продовольчої безпеки...

- **Технічна готовність** до весняної посівної завжди було гострим питанням для аграріїв. Особливо складна ситуація може скластися у мікро- та малих фермерських господарствах, оскільки вони позбавлені можливості заміни техніки у разі виходу із ладу. У фермера трактор чи сівалка часто одна!!!, і якщо агрегат технічно не справний і запасних частин немає, переміщення запасних частин неможливе, тоді виникають проблеми зриву робіт. Виходом тут може бути лише взаємна виручка та підтримка. Для цього потрібно мати постійні канали комунікації, *Інтернет* зв'язок постійне спілкування... в цих ситуаціях важливу роль можуть відігравати профільні асоціації.
- Кваліфікований **персонал** - це ключова складова будь-якого виробничого процесу. Деякі проблеми із повним забезпеченням аграрних підприємств персоналом виникали і до війни. Це викликане недостатньо високою заробітною платою в Україні та, як наслідок, відтік персоналу за кордон. В умовах військового стану та оголошеної мобілізації стан забезпечення персоналом може погіршитися. Багато працівників добровільно йдуть у лави Збройних сил, у підрозділи територіальної оборони. Зважаючи на особливість та важливість аграрного виробництва, а це продовольча безпека, державою передбачено процедура бронювання персоналу для виконання робіт на соціально-важливих виробництвах. Персонал аграрних та харчових підприємств має таку можливість, і на даний момент критичної нестачі у персоналі поки що не відчувається.

5. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Підсумовуючи вище викладене, можемо зазначити що стан забезпечення матеріальними ресурсами аграріїв до весняної посівної кампанії викликає ряд застережень, які підлягають негайному вирішенню, але із врахуванням оперативного стану в країні. Рівень забезпечення в регіонах західної та центральної України значно вищий і майже аналогічний із довоєнними роками. Дефіцитність окремих ресурсів може нівелюватися шляхом спрощення технології, або додатковим забезпеченням за можливості. Сценаріїв розгортання війни також декілька і не виключено, що до настання оптимальних погодних умов можливості ліквідації дефіциту зростуть. Рівень забезпечення матеріальними ресурсами південних областей, північних та східних значно нижчий. А посівні площи та масштаби виробництва базових зернових культур сконцентрований саме в них. Міністерство АПіП докладає зусиль щодо вирішення проблем із найбільш нагальною проблемою – забезпечення пальним, у першому розділі ми про це говорили. Решта дефіцитних позицій (ЗЗР, мін. добрива) можуть вирішуватися у спосіб розкладений у часі.

6. ОЦІНКА МОЖЛИВИХ ЗМІН ПОСІВНИХ ПЛОЩ ТА ЇХНЬОЇ СТРУКТУРИ

Попередні оцінки станом на 18.03.2022 рік говорять про можливе скорочення абсолютноого значення посівних площ, а також змін у структурі посівних площ зainятих сільськогосподарськими культурами. Серед факторів ми повинні враховувати:

- Площі посіву озимих культур (посіяні у 2021 році до війни)
- Площі, які потрібно пересівати за результатами перезимівлі озимих (таких площ незначна кількість, оскільки озимі в доброму та задовільному стані близько 94-97 %)
- Площі, пошкоджені у наслідок ведення бойових дій, переміщення військової техніки, замінування територій
- Заміна одних культур (запланованих у 2021 році) на інші у наслідок зміни ситуації, що склалася. Такі заміни культур можуть стосуватися ранніх зернових (горох, ячмінь ярий, овес, цукрові буряки, пшениця яра). Від цих культур аграрії можуть частково відмовитися у південних, північних та східних областях України на користь пізніх культур (кукурудза, соняшник, соя, гречка, просо).

Таблиця 2. Посівні площині ранніх ярих культур, 2021 рік

Область	Пшениця		Ячмінь		Овес		Горох		Цукрові буряки	
	прогноз	Факт 24.06., тис.га								
	Всього, тис. га	Всього, тис. га								
Вінницька	10,90	10,90	71,30	65,10	1,00	1,00	5,00	5,00	49,00	49,00
Волинська	12,00	12,00	27,00	27,00	35,00	35,00	2,00	2,00	10,00	10,00
Дніпропетровська	3,50	3,50	132,00	132,00	1,50	1,50	16,80	16,80	0,50	0,50
Донецька	2,10	2,10	100,00	101,90	3,60	10,14	22,00	25,71	0,40	
Житомирська	16,50	16,50	22,50	22,50	37,90	37,50	2,30	2,30	12,50	12,50
Закарпатська	0,50	0,50	0,70	0,70	1,20	1,20	0,00		0,00	
Запорізька	3,60	2,95	115,60	96,37	0,80	1,05	61,20	65,06	0,00	
Івано-Франківська	8,60	8,60	17,60	17,70	4,40	4,40	1,30	1,30	0,90	0,90
Київська	15,60	15,73	62,30	62,41	7,30	7,38	4,90	4,90	21,80	21,85
Кіровоградська	3,80	3,80	49,20	43,80	0,40	0,40	12,10	13,90	11,60	11,60
Луганська	1,70	1,70	35,00	38,90	3,60	2,80	3,40	3,50	0,00	
Львівська	25,60	25,60	17,60	17,60	13,80	13,80	0,70	0,70	12,60	12,90
Миколаївська	1,50	1,50	80,00	80,00	1,00	1,00	16,00	16,00	0,00	
Одеська	3,50	4,00	46,50	46,50	1,80	1,80	21,00	21,00	0,00	
Полтавська	7,10	7,10	77,00	77,00	2,60	2,60	6,50	6,50	25,50	25,50
Рівненська	6,00	6,00	44,00	44,00	20,00	20,00	0,50	0,50	16,00	16,00
Сумська	5,60	5,52	39,50	30,35	13,00	8,15	5,60	3,53	0,90	0,87
Тернопільська	19,20	19,20	87,80	87,80	4,80	4,80	8,10	8,10	19,80	19,80
Харківська	5,90	5,32	126,00	124,98	6,20	6,18	20,60	22,61	3,80	4,42
Херсонська	2,00	2,00	94,50	94,50	1,95	1,95	11,50	11,50	0,00	
Хмельницька	7,00	7,00	68,00	68,00	6,00	6,00	4,00	4,00	24,50	24,50
Черкаська	4,90	4,90	35,70	35,70	0,80	0,80	5,20	5,20	10,00	10,00
Чернівецька	2,90	2,90	15,20	13,70	1,00	1,00	0,70	0,40	1,60	1,30
Чернігівська	6,60	6,70	23,80	24,52	24,40	23,80	4,00	4,91	5,50	5,50
ВСЬОГО	176,60	176,02	1 388,80	1 353,03	194,05	194,25	235,40	245,42	226,90	227,14

Таблиця 3. Посівні площині пізніх культур, 2021 рік.

Область	Кукурудза		Гречка		Просо		Соняшник		Соя	
	прогноз	Факт 24.06., тис.га								
	Всього, тис. га	Всього, тис. га								
Вінницька	426,80	426,80	6,90	6,90	2,80	2,80	299,20	305,40	109,30	109,30
Волинська	47,00	47,00	2,00	2,00	2,00	1,00	41,00	41,00	38,00	36,00
Дніпропетровська	303,00	303,00	0,70	0,70	11,00	11,00	601,00	601,00	3,00	3,00
Донецька	60,00	70,40	4,00	4,20	7,60	7,20	345,50	347,60	0,50	0,50
Житомирська	249,20	249,20	15,50	15,20	8,60	7,74	148,50	147,60	136,10	133,40
Закарпатська	50,00	47,15	0,20	0,23	0,00		3,00	2,87	13,50	11,19
Запорізька	34,00	37,06	0,10	0,25	11,80	7,49	517,90	530,85	9,80	9,70
Івано-Франківська	64,50	64,70	1,50	1,50	0,00		26,70	26,80	34,20	34,20
Київська	412,50	415,50	4,10	4,10	6,70	6,70	197,30	197,40	103,50	104,12
Кіровоградська	366,00	364,20	1,30	1,30	3,20	3,20	575,50	576,10	71,10	70,80
Луганська	61,00	60,10	0,20		2,30	0,90	396,30	451,40	0,10	
Львівська	67,30	67,30	2,30	2,50	0,60		35,00	35,00	85,00	85,00

Миколаївська	102,00	102,00	2,50	2,50	6,00	6,00	490,00	490,00	6,00	6,00
Одеська	145,00	145,00	0,10	0,10	10,00	10,00	425,00	425,00	5,20	5,20
Полтавська	648,20	648,20	2,10	2,10	5,80	5,80	384,00	384,00	120,10	120,40
Рівненська	80,00	80,00	2,80	2,80	1,30	1,30	42,00	42,00	67,00	67,00
Сумська	429,00	447,60	8,00	7,65	2,90	2,90	274,60	289,20	73,00	73,00
Тернопільська	136,90	136,90	5,60	5,60	0,10	0,10	86,50	86,50	80,90	80,90
Харківська	265,40	258,20	6,10	5,74	12,40	9,56	561,30	543,70	21,50	20,88
Херсонська	45,00	45,00	0,30	0,30	12,50	12,50	325,00	325,00	75,00	75,00
Хмельницька	275,00	275,00	7,00	7,00	0,20	0,20	180,00	180,00	150,00	150,00
Черкаська	424,50	424,50	1,00	1,00	2,00	2,00	205,00	205,00	84,50	84,50
Чернівецька	58,90	60,60	0,10	0,10	0,00		21,40	21,40	61,30	59,80
Чернігівська	576,10	576,16	5,20	4,74	7,00	6,72	220,50	224,90	55,20	52,00
ВСЬОГО	5 327,30	5 351,57	79,60	78,51	116,80	105,11	6 402,20	6 479,72	1 403,80	1 391,89

З таблиці 2 та 3 можемо оцінити, які площі в областях тимчасово окупованих та районах, де йдуть бойові дії, можуть бути не посіяними ячменем ярим – це близько 650 тис.га, та замінені на пізні культури. такий же розрахунок можна зробити по пшениці ярій, гороху та інших культурах.

7. ОЦІНКА ЗМІНИ УРОЖАЙНОСТІ КУЛЬТУР У 2022 РОЦІ ТА ВПЛИВ НА СТАН ТВАРИННИЦТВА

Очевидно, що урожайність сільськогосподарських культур залежить від дотримання технології, та врахування ряду вимог щодо своєчасності та якості виконання технологічних операцій. Очевидним є також, що у 2022 році в ряді підприємств важко буде дотриматися технології у повному обсязі, що призведе до зменшення норм внесення мінеральних добрив, несвоєчасного посіву та обробітку посівів гербіцидами, фунгіцидами, інсектицидами. Недостатнє підживлення культур у оптимальні строки чи навіть відсутність його зовсім. Несвоєчасне збирання урожаю та його втрати за умови продовження чи розгортання бойових дій. За умови, що всі негативні фактори, описані вище, в певній мірі спрацюють, втрати валового урожаю можуть становити в межах 25-30%. Але потрібно деталізувати за культурами і видами продукції, оскільки ми виробляємо великі обсяги кукурудзи, пшениці, ячменю, насіння соняшнику, сої, ріпаку та інших культур. Всі ці види продукції мають своє значення для гарантування продовольчої безпеки України на поточний рік та на наступний. Такий негативний сценарій ми оцінюємо за певного сценарію військових дій – окупована і зайнята тимчасово територія не розширюється, бойові дії не зазнають подальшої ескалації, польові роботи не мають цілеспрямованого зりву шляхом застосування зброї.

Тваринництво у значній мірі буде залежати від стану рослинництва. Зазнають втрат уже сьогодні практично всі галузі тваринництва – птахівництво яєчного і

м'ясного напрямку, свинарство, молочне скотарство. Ми сьогодні маємо факти неможливості обслуговувати великі птахофабрики, де вже загинуло поголів'я курей несучок, скорочується маточне поголів'я у свинарстві, в окремих районах призупинили роботу молокопереробні заводи і виробники молока не мають ринку збуту... За умови переорієнтації виробників із зернових колосових на кукурудзу та сою, а також на соняшник, структура посівних площ може не вплинути на наявність концентрованих кормів. Це забезпечить концентровані раціони властиві для птахівництва та свинарства, але це не вирішує кормову базу скотарства та дрібного скотарства, які потребують грубі і соковиті корми. Таким чином, ми можемо спостерігати коливання цін і навіть різке зростання на окремі товари тваринного походження (яйця, молочна продукція, м'ясна продукція).

8. ОЦІНКА ГАРАНТУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В ПОТОЧНОМУ 2022 РОЦІ. ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Продовольчу безпеку вважаємо за необхідне розглядати як мінімум у двох ракурсах: фізична наявність достатніх обсягів продуктів харчування та їхня доступність для всіх верств населення. Ці два аспекти одного явища тісно між собою пов'язані, але в даному огляді ми сконцентруємо увагу на питаннях виробництва та фізичної достатності необхідного асортименту продуктів харчування. Базовим продуктом є хліб та хлібобулочні і макаронні вироби у перерахунку на борошно й саме борошно і крупи. Базовою культурою для України є пшениця, до того ж левова частка пшениці вирощується у в озимих формі, з переважанням м'яких сортів. Незначна частка пшениці вирощується у ярій формі твердих сортів. Важливо акцентувати увагу не лише на воловому зборі зерна пшениці, а й на показниках якості. Частка харчової пшениці в залежності від погодних умов року складає близько 55-65%. В умовах поточного року з якістю можуть виникати проблеми, які ми характеризували вище. Стосовно кількісних показників – під урожай 2022 року було засіяно озимими культурами близько 7,45 млн.га., левова частка складає пшениця.

Таблиця 4. Посівні площи озимих культур під урожай 2022р.

Область	Пшениця		Ячмінь		Жито		Ріпак	
	прогноз	Факт 08.11., тис.га						
	Всього, тис. га	Всього, тис. га						
Вінницька	320,00	320,00	36,00	36,00	3,00	3,00	60,00	60,00
Волинська	154,00	154,00	7,00	7,00	24,00	24,00	50,00	50,00
Дніпропетровська	536,80	504,80	99,70	82,10	2,30	2,30	92,50	97,50
Донецька	375,00	371,30	16,50	16,50	3,50	2,24	20,00	20,20
Житомирська	148,00	148,00	10,80	10,72	25,00	25,00	40,50	40,50
Закарпатська	24,00	24,00	1,20	1,20	0,00	0,00	0,00	0,00
Запорізька	700,12	506,30	82,98	45,50	0,65	0,52	73,97	71,10

Івано-Франківська	44,50	44,50	9,20	9,20	2,00	2,00	20,00	20,00
Київська	193,60	191,50	8,40	8,40	17,90	17,90	33,30	33,30
Кіровоградська	341,60	334,80	71,80	63,20	1,50	1,30	31,20	31,20
Луганська	280,80	280,80	9,00	9,00	3,00	3,00	4,90	4,90
Львівська	155,00	147,80	22,30	22,30	6,50	6,50	50,00	50,00
Миколаївська	450,00	436,50	220,00	218,40	0,30	0,30	70,00	63,70
Одеська	540,00	450,10	220,00	205,00	0,00	0,00	120,00	116,70
Полтавська	246,40	246,40	10,40	10,40	6,40	6,40	10,60	10,60
Рівненська	115,80	116,70	5,20	4,30	16,10	16,10	30,10	30,10
Сумська	163,20	163,10	1,50	1,50	5,80	5,70	18,00	18,00
Тернопільська	195,50	195,50	20,10	20,10	1,30	1,30	64,50	64,50
Харківська	546,90	504,30	14,50	13,96	2,40	2,33	5,60	6,33
Херсонська	505,10	487,90	119,80	104,20	2,10	2,10	98,70	98,70
Хмельницька	210,00	210,30	13,00	13,40	3,50	3,40	72,00	72,20
Черкаська	197,20	197,20	13,60	13,60	1,60	1,60	16,30	16,30
Чернівецька	37,80	37,80	6,90	6,90	0,80	0,50	13,50	13,50
Чернігівська	177,00	174,56	1,50	1,47	31,00	31,00	33,00	33,00
ВСЬОГО	6 658,32	6 248,16	1 021,38	924,35	160,65	158,49	1 028,67	1 022,33

Виходячи із даних приведеної таблиці 4, можемо припустити, що навіть при втраті 30% урожаю зерна пшениці ми матимемо валовий збір близький до 20 млн.т. Цього достатньо, щоб гарантувати потребу в харчовій пшениці на 2 роки. Крім того, на сьогоднішній день ми маємо перехідні залишки пшениці близько 7 млн.т, кукурудзи близько 15 млн.т.

Експорт продукції сьогодні неможливий без вирішення проблем із південними морськими портами, оскільки пропускна здатність залізниці у західному напрямку становить 20тис.т на добу, ще незначна частина вантажів автомобільним транспортом. Працюють лише 2 малі порти по Дунаю – Ізмаїл і Кілія, але це обсяг декілька десятків вагонів на добу. Звичний режим експорту зернових через порти 3,5-4 млн.т на місяць... Тому перспективи експорту можуть бути примарними не через відсутність продукції, а через відсутність експортної логістики. Це вкрай небезпечно для агробізнесу України у середньо- та довгостроковій перспективі.

Багато разів ми говорили про значну роль України на глобальних аграрних ринках. Це не бахвальство – це правда.

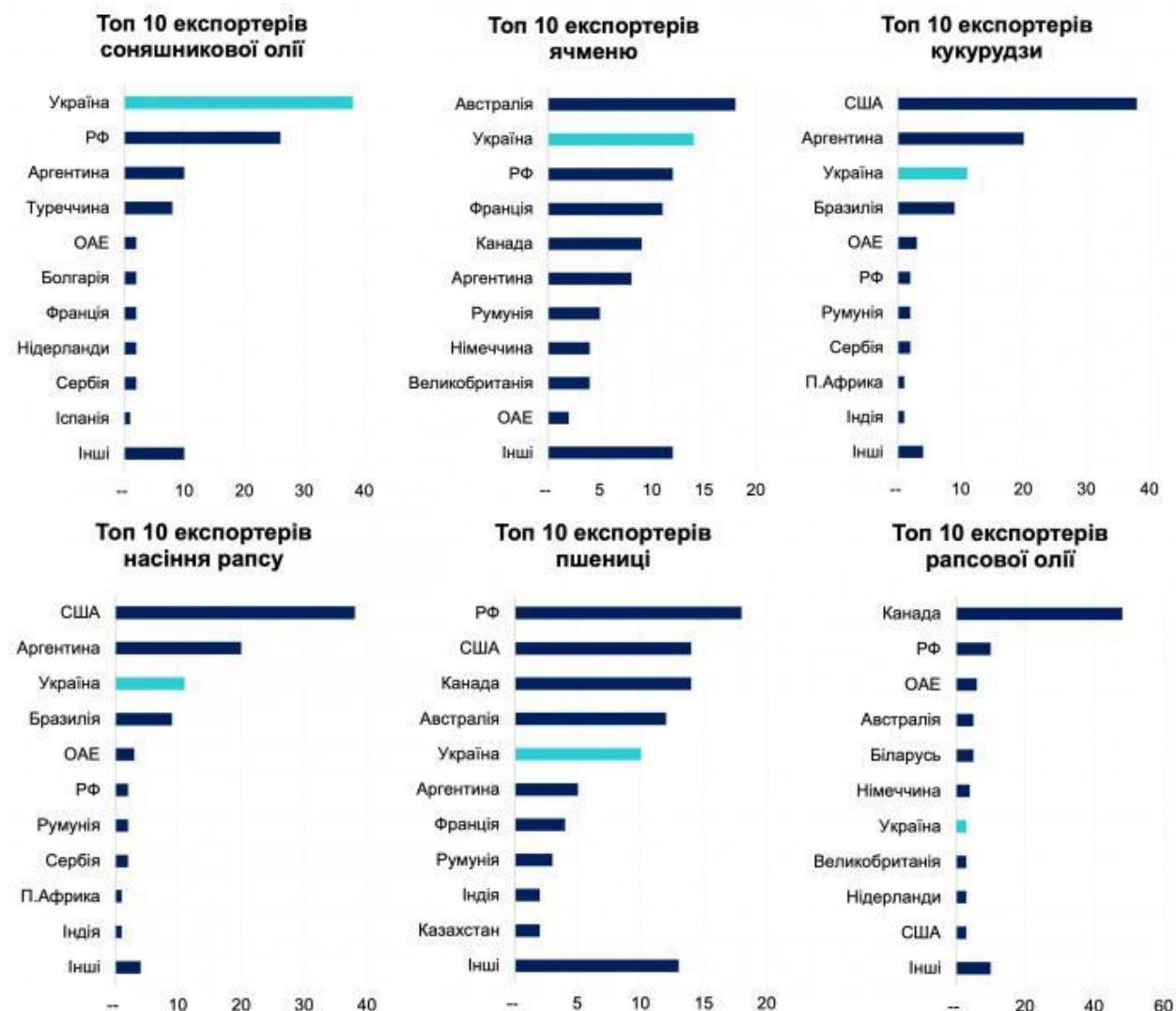

Рис.2. Місце України на глобальних ринках

Зрив експорту з України через війну з РФ та санкцій застосованих проти РФ може спричинити значні проблеми з продовольчою безпекою в цілому ряді країн Африки, Азії, Близького сходу. Майже 30% пшениці експортує Україна та РФ на світові ринки, більше як 55% світового експорту олії соняшникової забезпечує Україна, в цілому більше як 60% аграрної продукції виробленої в Україні йде на експорт.

Відсутність української аграрної продукції на глобальних ринках призведе до різких стрибків цін на основні біржові товари, і це уже спостерігається. У середньостроковій та довгостроковій перспективі це може привести до значного дефіциту олії, зерна, соєвих бобів та соєвого шроту, соняшникового шроту, м'яса птиці тощо.

Важко про це говорити, але об'єктивності заради варто. РФ є одним із провідних виробників та експортерів мінеральних добрив у світі. Відсутність такого гравця на світових ринках різко знижує урожайність базових сільськогосподарських культур –

пшениці, рису, сорго, а це три культури, які годують планету, навіть без продукції тваринництва, для якого потрібна кукурудза та соєвий шрот.

Figure 4: Agricultural exports of the Russia Federation in 2021

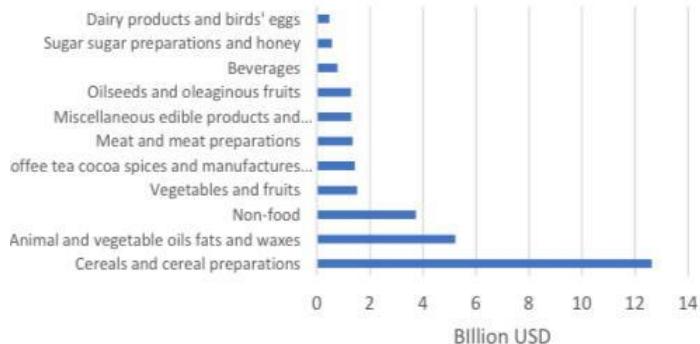
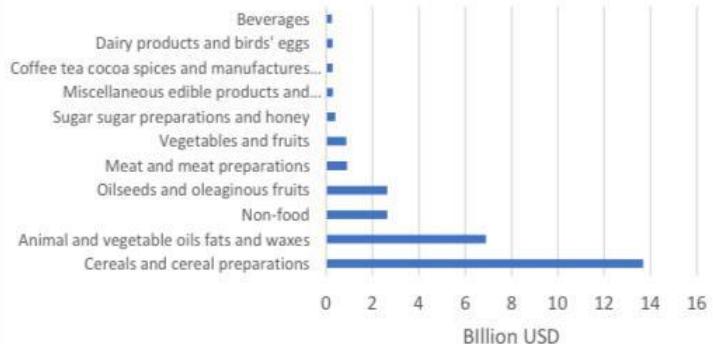

Figure 5: Agricultural exports of Ukraine in 2021

Source: Trade Data Monitor (TDM), FAO calculations

Figure 16: Fertiliser Import Dependency, 2021 (%)

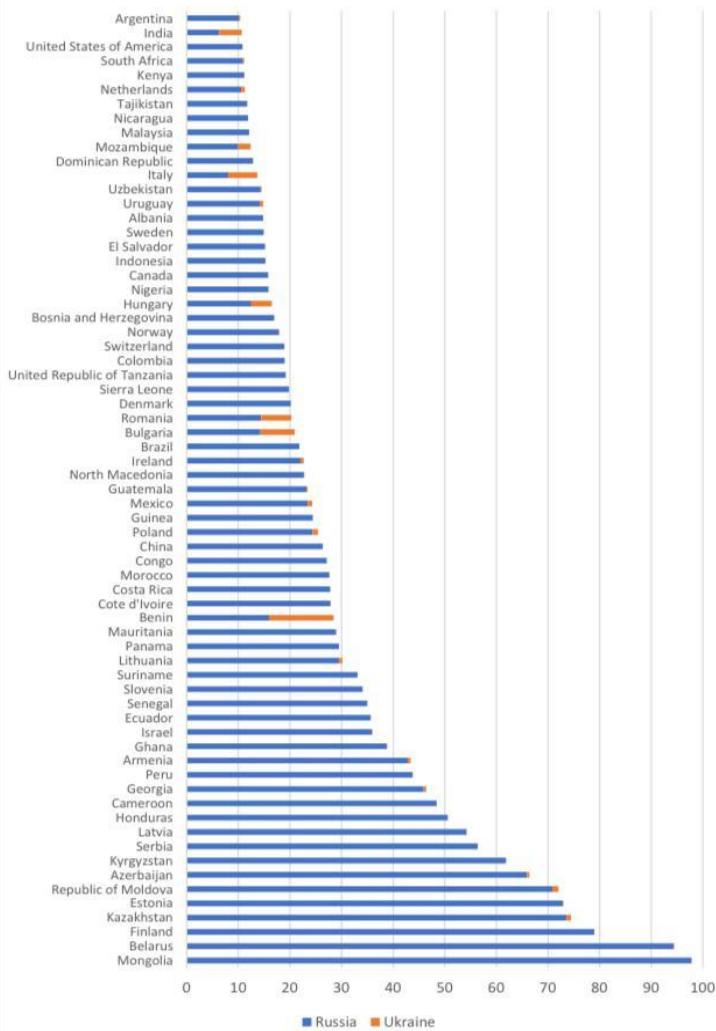

Figure 15: Wheat Import Dependency, 2021 (%)

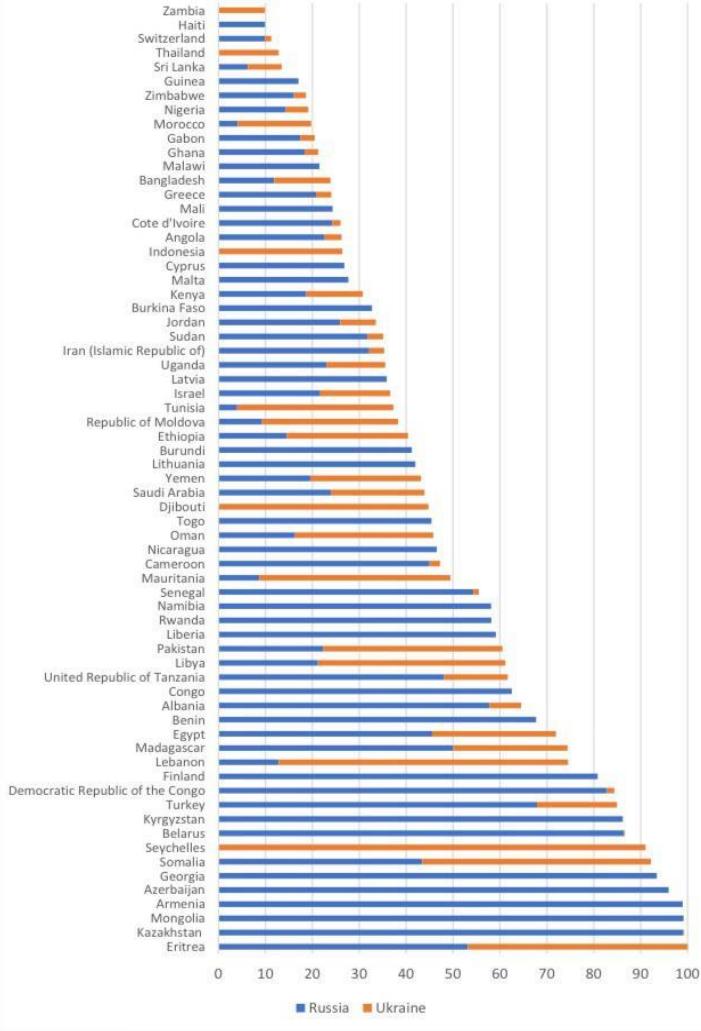

Рис.3. Експорт аграрної продукції та мінеральних добрив з України та РФ, дані ФАО